

1

En dag er hun der, og neste dag ikke. Jeg leser i avisa at gjennomsnittslevealderen for ei norsk dame er åttien, og at på ti år har den gått opp med ett år. Er det mye eller lite? Astrid ble sekstifem. Jeg er sekstiseks. Ikke mye i våre dager, sies det. På forsida av Indre Akershus Blad står det om en lastebilsjåfør som fikk hjulet utafør asfalten på riksvei 170 ved Liermosen på Bjørkelangen. Han endte i grøfta, trettini år gammel. Jeg bretter sammen avisa, og skyver tallerkenen med den halve skiva lenger inn på kjøkkenbordet, vanligvis får jeg i meg en hel med honning, nå har jeg bare spist en halv. Jeg reiser meg og trasker ut på toalettet. Det er i yttergangen. I yttergangen er det så kaldt at jeg puster frostrøyk. Jeg må alltid passe på å lukke baderomsdøra ellers siver all varmen ut. Den gamle stråleovnen i taket står på fullt, varmeelementa er rødglødende. Men baderomsgolvet er kaldt. Ta på deg sokker, ville Astrid ha sagt. Jeg trudde ikke Astrid ville dø før meg. Kommer jeg til å falle om på badet sånn som hun gjorde? Det er snart et år sia. Hun lå rett ved doen. Dolokket var nede, det kan godt hende at Astrid rakk å legge det pent

ned før hun besvimte og falt. Hun syntes det så penest ut sånn. Jeg legger dolokket på plass og går ut i gangen og der står Jo, naboen. Jeg banka, sier han. Ja, jøss, sier jeg, og åpner døra inn til kjøkkenet så han kan gå inn. Naboen Jo er lav av vekst og tynn, Astrid klagde alltid over at jeg var så tynn, men stort magrere enn Jo går det ikke an å bli, klærne han går i henger og slenger, ser ut som klær han bare har lånt for anledningen. Men kjapp, det er han. Jo valser over golvet og setter seg til rette på kjøkkenstolen. Hvordan går det? sier Jo. Rusler og går, sier jeg, og du? Eieren av kroa i Gansvika er død, melder Jo. Trond, sier Jo. Veit hvem Trond er jeg, sier jeg. Jeg pleide å gå på kroa i Gansvika når jeg hadde krangla med Astrid. Det er lenge sia jeg var der nå. Jeg spør om Jo vil ha ei brødskive. Det vil han. Jeg smører ei loffeskive med honning og fyller koppene våre med kaffe, Jo har fått koppen det står *Torshov bilrekvisita* på, jeg har *Tala är silver, tiga är guld*, den koppen er fra en av sviptturene våre over grensa. Jo trekker ned glidelåsen på uniformsjakka, den er blå og rød, og postmerket kan ikke bli stort gulere, ei kongekrone og et horninstrument. Jeg skyver sukkerkoppen og melka bort til Jo, det er han som bruker det. Jo tar ikke av seg jakka, fryser han? Visste du at Trond var død? sier Jo. Nei, sier jeg. Trond satt i passasjersetet, kona irriterte seg over at han ikke svarte. Da hun stansa bilen, var Trond død. Hjertet, sier Jo. Så fort kan det gå, sier jeg, og reiser meg. Jeg går på toalettet, jeg må ha glemt å pisse første gangen jeg var der. Jeg pisser og vasker hendene, tørker meg på det småblomstra håndkleet, og henter sokker på soverommet, i klesskapet, har spurt Lucia, dattera

mi, om hun vil ha noe av alt det som er igjen der, Lucia bare rister på hodet, minner meg på noe hun tok en gang, men jeg har aldri sett henne gå med noen av Astrids klær. De henger i klesskapet på rad og rekke, og ligger i kommodeskuffene som før.

Har du leid ut bryggerhuset? sier Jo når jeg kommer tilbake, Jo synes han har sett noen der. Sett? Det du har sett, har du sett, sier jeg, og fyller på med kaffe. Er det en fra bygda? sier Jo. Så lenge han betaler, er jeg fornøyd, sier jeg. Jeg rydder vekk tallerkenene. Hva heter han? spør Jo. Det har ikke du noe med! sier jeg, og dunker kaffekoppen i bordet. Jo blåser på kaffen, blåser og blåser. Ei diger skjære flakser opp fra bakken og setter seg på telefonledningen, ledningen som strekker seg fra huset mitt og bort til det provisoriske huset til Jo, jeg sier provisorisk fordi han ennå ikke har fått malt planken fra husutvidelsen i fjor, da han bygde inn verandaen. Det var opprinnelig ei hytte, det huset til Jo. Ved riksveien ligger huset til Gudmund Ladegård, og det er et skikkelig pampehus med bua vinduer og jukse-sprosser. Mitt, er et helt vanlig hvitt gårdshus fra 1860.

En gul bil fra Vegvesenet salter veien. Jo rører sukker-skjea rundt i kaffekoppen, jeg børster noe rusk av det gamle eikebordet som kanskje er like gammelt som huset, jeg ser ut over tunet, kanskje var det sånn han satt og så, Jan Jeknes, da han fulgte med på meg, sin nye svigersønn fra Østerrike, i femogseksti, den sommeren som var kald og litt tørrere enn normalt, som de sa på rikskringkast-tinga. Nå sier de det er første vinteren på førti år med så mye snø, og det kan nok stemme. For den snøen jeg har skuffa bort fra veien rundt tunet, ligger i en haug mellom

verkstedet og vognskjulet, og haugen er så stor og høy at det nesten ikke er mulig å se over den og ned på riksveien. Jeg er glad jeg skaffa meg en ny snøplog til traktoren på salg nå sist sommer, en diagonalplog, den er effektiv for snørydding på mindre veier, som mine, som den vesle vei-biten bort til Jo der snøen ligger i jevne fine brøytekanter. Jeg måker innafor porten til Jo også, og plassen der han har bilen sin, men rundt stua hans kommer jeg ikke til med traktoren, så det tar han sjøl med vanlig snømåke. Jo har måkt snøen opp mot husveggen sånn at den ligger i en høy haug rett under parabolen, parabolen som ikke virker, det er i hvert fall det han sier, han kommer til meg hver kveld for å se nyheter. Hva var gårsdagens nyheter? Kunngjøringen av forlovelsen: Mette-Marit og kronprinsen utafor leiligheten i Ullevålsveien, og i parken rett ved, på en benk med hver sin kaffe latte. Kjenner du han fra før? sier Jo. Unnskyld, jeg har ikke noe med det, sier han så, og fyller koppene våre. Om jeg kjenner leietakeren? Han har ikke vært her særlig mye, sier jeg. Å? Jo rører i koppen med skjea, han bruker så mye sukker, altfor mye sukker. Hvor gammel var du under krigen? sier jeg. Krigen? sier Jo. Jeg nikker. Var ikke født, sier han. Han er yngre enn meg, men er han så ung at han ennå ikke var født i femogførti? Det får jeg ikke til å stemme. Han må da i hvert fall være godt over femti, Astrid sa visstnok til Jo, ifølge han sjøl, at han var som en sønn for henne, Jo sa det ofte i tida etter Astrid døde. Det er lenge sia han sa det nå. Jeg tar etter koppen, telefonen ringer, jeg farer sammen og skvalper kaffe på bordet. Jeg skyver stolen tilbake og reiser meg opp. Ikke fullt før det renner over, sier jeg og

nikker til Jo. Jeg går til vasken, væter kluten under krana. Telefonen kimer. Jo kremter. Han får bare kremte, jeg har ikke tenkt å ta den. Jeg vrir opp kluten og tørker av bordet der jeg har sølt. Jo rører skjea rundt i koppen. Hvis han er født i seksogførti, er han femogfemti nå, det må han da i hvert fall være. Er jo trygda også, halvt postmann, halvt uføretrygda, det har han vært så lenge vi har kjent han. Men hvorfor han er uføretrygda sa ikke Astrid noe om. Så mye Astrid visste om Jo, og ikke jeg. Så lite jeg visste om hvordan alt kom til å bli, men alt er som det er, og det som var, har vært, *es ist passiert*.

Første gangen jeg så meg rundt på gården, bemerkte jeg tomte, og roste tunet. Gresset var nyklipt, tunet jevnt og grønt uten et eneste brunt område, og ikke tegn til ugress. Han luker hver dag, sa Astrid, og nikka mot kjøkkenvinduet, på kjøkkenet satt nok Jan Jeknes og fulgte med på oss, jeg følte ikke noe ubehag ved det. Jan Jeknes hadde tatt godt imot meg, trykka hånda mi skikkelig. Det er så mye tyskerkål, sa Astrid brått. Unnskyld, sa hun. Det bare datt ut av meg, bare noe vi sier, sa hun, hun holdt det gående. Men jeg er jo ikke tysker, jeg er østerriker. Men det er tydeligvis det samme for alle andre. Og det siste navnet jeg har hørt på skvallerkålen nå, er pakistanerkål, frisøren min beklaga seg over alt ugresset i hagen sin, pakistanerkålen: for hvis du luker bort uveksten ett sted, kan du være sikker på at den har en fetter eller kusine et annet sted. Hun syntes det var så vittig, mens jeg funderte på om hun visste hvilket navn det ugresset hadde før, men jeg lot navnetemaet ligge, jeg sa ikke mer om den saken.

Lucia er tjuefem. I sommer var hun på interrail i Tyskland, hun hadde blitt slått av hvor utrolig fikserte tyskerne var på tall og statistikk. Synes du også det er sånn? sa Lucia, og da tenkte jeg på en artikkel jeg hadde lest, om hvordan jødenes eiendeler ble registrert og katalogisert, det ble oppført hvilken jøde eiendelene stamma fra, ikke med navn, men med nummeret jøden var merka med. Hva synes du? sa Lucia. Hva jeg synes? Er jeg tysker? Det holder nå! sa jeg og slo knyttneven i bordet. Da satte hun i å gråte. Det er da ikke noe å gråte for, sa jeg, men Lucia fortsatte å gråte. Kortet hun sendte fra Berlin henger på kjøleskapdøra. Et bilde av Siegestäule, engelen på en søyle, den som Hitler fikk flytta på.

Jo slurper i seg kaffe, om Jo veit jeg ikke annet sikkert enn at han bor aleine, ikke har barn, og aldri har vært gift. Han vokste visst opp på et barnehjem i nabobygda, det er det Astrid som har fortalt meg, ikke Jo.

Den røde plastduken på bordet har ligget på sia sist jul, jeg gnikker med kluten, duken blir våt og blank. Jeg skyl-ler kluten og henger den fra meg. Telefonen, som hadde holdt opp å ringe, begynner på'n igjen. Jeg trasker inn til den innerste stua der telefonen er, jeg løfter røret og legger det på med det samme. Det ringer igjen, jeg gjør det en gang til, løfter røret og legger på like raskt. Jeg dumper ned på krakken og venter litt, det ringer ikke flere ganger. Men man kan aldri være sikker. Så jeg stenger døra til den innerste stua bak meg, Jo ser opp idet jeg lukker den inn-til. Har du det travelt, eller? sier jeg. Sitter jo med jakka på, sier jeg. Har bare en pause i postfordelinga, sier Jo, han sjekker vegguret. Lei vinteren, sier jeg, og Jo sier seg

enig. Huset, det er så forbanna kaldt, sier jeg. Det ville ikke ha vært noe problem med den kulda hvis Astrid og jeg hadde fått innvilga byggetillatelsen, fått det huset vi ønska oss: tyrolerhuset. Hadde det ikke vært for bygningsrådet, og den fandens Gudmund Ladegård. Du begynte jo å isolere, sier Jo, men stanser seg sjøl, sier ikke mer om tyrolerhuset og byggesaka, tar heller ikke fortsettelsen av den isoleringshistorien.

Lucia hadde en kjæreste som var tømrer, han tilbød seg å isolere vegger og sette inn nye vinduer. Han er en dyktig tømrer, sa Lucia. Stol på meg, forkynte tømreren. Men bare den ene sida av huset er isolert. Det ble slutt mellom dem og jeg har ikke hørt et ord fra gutten sia. Ingen telefon, ingenting. Folk eier ikke yrkesstolthet. Er det ikke noe å vinne, gidder dem faen ikke gjøre noe. En annen kjæreste Lucia hadde var arbeidsledig, jeg tilbød han å bli hjelpegutt for meg i bilverkstedet, jo da, det ville han, han var svært så takknemlig. Det var en glede å hjelpe han. Helt til han sykemeldte seg, hadde fått så vondt i ryggen.

Det er vel ikke så varmt borte hos deg heller? sier jeg. Jo kikker ut av vinduet, ser kanskje det jeg ser, at huset hans er ei rønne, men han sier bare at han har ett mindre hus å fyre opp enn det jeg har, noe som for så vidt stemmer. Jeg henter traktekanna, Jo holder hånda over koppen, sier han bare vil ha en halv kopp, jeg gir han en halv kopp. Jo tar et par slurker, han reiser seg. Har hendene fulle på pos-ten, opplyser han. Han skyver stolen inntil kjøkkenbordet. Ute på trappa sier Jo at det ville vært hyggelig om jeg tok meg en tur bort til han en dag. Ja, jøss, sier jeg. Jo ser på klokka. Han må dra. Han strener ned trappa. Borte

ved bilen snur han seg og løfter hånda til en hilsen. Tok meg en tur til han! Den var god, det lengste jeg har kommet borte hos han, er til dørterskelen. Hva jeg skulle der å gjøre, nei, det husker jeg ikke, det var etter Astrid. Jeg sto på dørmatta til Jo, jeg kjente lukta av sure klær, kaffegrut og vedfyring. I sokkelesten, rett innafor døra, sto Jo. Han ba meg ikke inn. Nå kjører han ned den slake bakken som er gårdsveien vi deler med Gudmund og noen hyttefolk oppe i skauen. Jo rakk å spørre om å låne verkstedet før han gikk. Jeg ga han verkstednøkkelen så han kan komme og gå som han vil. Det var noe han måtte se over, sa han. Jo bruker egen bil i tjenesten, han klager alltid over bilgodtgjørelsen, sier kjøringa blir så ekstra dyr med alle de stoppa underveis. Nå svinger han den rødbrune kadetten sin ut på riksveien, det oser grå eksos. Jeg står på trappa med det store nøkkelknippet i hånda, det settet med nøkler Jan Jeknes fikk slipt opp og ga meg på bryllupsdagen, under middagen. Han la det midt på bordet, sa jeg skulle ha det. Han ville vi skulle flytte ut på gården med det samme. Vi gjorde ikke det. Ikke før seniliteten til Jan Jeknes dro på seg, flytta vi hit ut, og da for å passe på. Det var mitt forslag å gjøre det. Astrid flytta Jan Jeknes over i bryggerhuset, mente det var bedre for han å bo der. Bryggerhuset er et brunbeisa hus fra 1915 med grunnflate på førtiseks kvadratmeter, og det ligger bare et steinkast unna hustrappa. Trudde det navnet hadde å gjøre med brygging av hjemmebrent og øl, sa Lucia. Da har du misforstått, sa jeg, et bryggerhus er egentlig et hus for klesvask og sånt. Men bestefar brygga der, sa Lucia. Mindre hus, mindre sjanse for å gå seg bort, sa Astrid. Og Jan

Jeknes, han gikk og snakka med seg sjøl, skulle føre hestene, sko vallaken Bron, sele opp fjordingen Lilli og sette henne for slåmaskina. Men en dag fikk han tak i rifla si på stabburet, og skjøt løs på inntrengere som bare han så. Da sa Astrid at nå er det nok, og fikk han inn på det lokale gamlehjemmet. Han døde en måned etter.

Vi ble boende på gården. Jeg ville starte opp for meg sjøl. Jeg gjorde om låven til bilverksted, det ville vel neppe Jan Jeknes ha likt? sa jeg, men Astrid bare trakk på skuldra, og spurte meg hvorfor jeg brukte hele navnet hans. Det klinger fint, det passer han, sa jeg, hvorfor sier du Jan, og ikke far? Det svarte hun ikke på.

Jo synes nok det er rart at jeg ikke veit hvem jeg leier ut til, men det er jo ikke sånn at jeg ikke veit noen ting, og navnet hans har jeg selvfølgelig i kontrakten. Jeg har *sett* leietakeren, vurdert han med egne øyne. Han kom den dagen jeg ringte på annonsen i avisa. Det var på impuls at jeg gjorde det, jeg hadde sett meg lei på de mørke vinduene i bryggerhuset. *Mann 37 ønsker å leie leilighet, sikker betaler.* Han var pen i tøyet, høflig. Men stille, kanskje litt stille. Nå? sa jeg, hva synes du? Og da kom den fram, sosialgarantien. Leietakeren spurte om jeg godtok en sånn en, jeg sa han kunne komme med hva slags garanti han ville, garanti er garanti, sa jeg.

Noen dager etter kom han med tinga sine. Det var mens jeg gikk opp grensene i skauen, jeg gjør det fra tid til annen. Jeg kasta et blick over jordet som ligger mellom skauen og gården, og så en grå Toyota Hiace kjøre inn på tunet. Det var to menn, ganske raskt oppfatta jeg at en av dem var leietakeren, og det sjøl om jeg sto langt unna.

Kanskje var det måten han går på, han er lutrygga og drar litt på høyrebeinet. De to mennene bar ut av bilen, møbler og pappesker, jeg rakk ikke å komme tilbake til gården før de var reist.

Pappeskene står fortsatt i en stabel rett ved døra. Jeg lener meg mot vindusruta på bryggerhuset. Det er ei glipe mellom gardinene. Jeg tørker bort duggen fra pusten min. Er det den gamle sofaen til Jan Jeknes jeg ser? Har ikke leietakeren bytta den ut? På veggen over henger i hvert fall maleriet av hesten Bron, det har Jan Jeknes malt, skuddhullet i lerretet stammer også fra han, et sjalusidrama med en av naboene der han bodde før. Jan Jeknes mente naboen hadde prøvd seg på kona hans. Han og naboen satt og drakk da Jan Jeknes brått reiste seg, tok rifla, og løsna et skudd. Skuddet traff maleriet bak sofaen. Det *er* den samme sofaen, jeg ser det nå. Han pleide å ligge der og lese når han hadde klare øyeblikk, når jeg kom inn la han boka eller avisa bort, heiste seg opp og klappa på plassen ved sida av seg i sofaen, og jeg satte meg.

Broren til Jan Jeknes er gravlagt ikke langt fra der jeg vokste opp. I Steiermark. Jeg var sju da krigen kom til Mureck, Frühjahr 1941, for det var først den våren landsbyen på grensa til Slovenia der jeg kommer fra, merka krigen på ordentlig, og det sjøl om det var mureckere med i militæret, også blant østerrikerne som gikk inn i Norge 9. april.

Jeg kosta portrommet den dagen tyskerne kom. Far var vaktmester, og min oppgave var å koste portrommet i leiegården og gata utafor. Hvis jeg ikke gjorde det, fikk jeg juling. Gjorde jeg det for dårlig, fikk jeg også juling. Iblant

fikk jeg juling når jeg hadde holdt på for lenge. Jeg slapp kosten og løp i retning stasjonen, jeg hadde hørt et lokomotiv tute. Men den maidagen i 1941, var det ikke folk som kom, men togsett på togsett med beltebiler og panservogner. Kort tid etter var elvebredden fullsatt av forsvarskanoner, panservogner, og beltebiler, hele veien, langs elva, grensa til Jugoslavia. Det var Balkan-felttoget. Der var broren til Jan Jeknes med.

Jeg mista broren min i krigen, som du mista din, sa Jan Jeknes, det var det han prata om, ikke det at broren var frontkjemper, eller at han sjøl og kona var NS-ere. Det finnes visst en sak på dem på Riksarkivet, og jeg skulle gjerne ha sett den. Jeg har alltid likt Jan Jeknes, det er det. Jeg ser på den tomme sofaen i bryggerhuset.

Sommeren 1945 var det bare to hundre mennesker igjen i Mureck, da engelskmennene rykka inn og tok over. Vi trodde de kom med mat og klær. Men de kom for å avnazifisere Mureck. Halve den gjenværende befolkninga ble arrestert.

Jeg går innom stabburet, er det et sted jeg liker å være, så er det der. Hele ene stabbursveggen er dekt av hyller og bokser med navnelapper og frø i alfabetisk rekkefølge, alt sammen sortert etter kategorier. Blomsterløker, blomsterfrø, og grønnsaker. Og et helt eget system i kasser med sand og torvstrø for de frostømfintlige blomsterløkene, de som må tas om høsten før den første frosten skader bladverket. Jeg ble skikkelig imponert første gang jeg så det systemet, det skjønte nok Jan Jeknes at jeg ble også. Og Astrid, hun la ut om min interesse for frø og planting som om jeg ikke greide å snakke for meg sjøl. Jeg ville gå

ut, Jan Jeknes dulta borti meg og sa det bare var å sette i gang. Da samla jeg hakke, hagespade og rake uten et ord, jeg valgte frø og gikk på baksida av huset, jeg fant noe som en gang hadde vært et bed. Jeg fjerna stein, jeg raka igjennom jorda, for hver gang dukka det opp nye stein. Jeg lagde dobbel, jevn og fin bedkant av de steinene. Jeg holdt på med bedet mitt, jeg raka til jorda ble luftig og fin. Jeg sådde rette linjer med frøa jeg hadde valgt, erteblomster, brudeslør, valmuer, og enda flere typer enn det. Jeg klappa forsiktig til jorda over frøa og reiste meg for å betrakte resultatet. Jorda var så jevn og fin, jeg tente meg en røyk, jeg tok et skritt tilbake. Den gamle elgbikkja til Jan Jeknes, som var løs som den pleide, ble oppmerksom på meg. Bikkja løp som et olja lyn og var borte hos meg på null komma niks, den hoppa opp og sleika meg på haka og halsen, som om jeg var godsakene sjøl, jeg lo, bikkja sleika og logra. Og raste inn i bedet. Faens bikkje! brølte jeg, men bikkja bare logra og hoppa og virka helt forvirra. Da satte jeg kneet i brystet på den, traff akkurat da den tok sats for å hoppe opp på meg. Bikkja hylte og stakk over tunet, ble borte bak låven. Jeg snudde meg mot huset, Astrid sto i et av vinduene. Men ikke da, og ikke seinere, ikke en eneste gang sa hun noe om den episoden.

Det er tett i tett med døde fluer på stabbursgolvet, det knaser under støvlene. Ei mus piler over golvplankene. Jeg plukker ned eska med rottegift fra den brede tversoverbjelken som gjør nytta si som hylle, jeg heller rottegifta ut på golvet, sprer et lag av de rosa kulene over de døde fluene. En gang iblant må man koste, pleide Jan Jeknes å si. Men jeg var ikke så for den kostinga. Jeg likte ikke å se fluene

samla på feiebrettet, en gang ordna jeg det sånn at barnebarnet til naboen Gudmund skulle ta det. Han var ti, istedenfor å gjøre seg ferdig dreiv guttevalpen og lekte seg på tunet, han basa i snøen. Jeg ville ikke ha noe av det, og sa det til han. Plenen må få sin vinterhvile, fortalte jeg han, men det skjønnte han ikke noe av, tullingen. Jeg sendte guttungen hjem uten betaling. Sommeren etter var det brune flekker på plenen. Nå kan du se, sa jeg til Astrid, hun hadde ment det ikke var så farlig med den basinga i snøen, hun tok guttungen i forsvar, for så å etterpå hevde at bestefaren til gutten, Gudmund, virka sur og knapt hilste, Astrid hengte seg helt opp i det. Du får ikke bli som faren din nå, sa jeg.

Jeg slenger igjen stabbursdøra, den er så trå at jeg må gjøre det sånn, med et smell. På tunet er det hvitt, og stille. Krakken ved brønndammen og piletreet, der Astrid likte å sitte, er dekt av snø.

Da Astrid var åtte og var med faren sin på våronna, sprang et rådyr rett inn i slåmaskina. Blodet rant i strimer på rådyrkalven. Det rykka i de tynne beina. Jan Jeknes henta spaden og slo kalven i hodet. Hodet dingla over armen hans da Jan Jeknes bar kalven bort til hestekjerra. Han gikk tilbake til slåmaskina, og der lå det jammen en til. Enda mindre enn den første. Den vesle kalven reiste seg, beina skalv, kanskje var det redselen som fikk den til å greie å stå, for rett etter falt den igjen. Den vesle kalven kasta på hodet. Øya var sperra opp, seigt hvitt spytt kom fra mulen. Jan Jeknes klemte kalven på beina, kjente over hele kroppen, og la den på hestekjerra ved sida av den andre, døde broren. Tilbake på gården ble den lille kalven

bandasjert, og plassert i stallen sammen med fjordingen Lilli og den gyllenbrune vallaken Bron. Jan Jeknes satte inn en varmelampe, og hestene tråkka forsiktig i båsen. Kalven var så liten at han fortsatt ville ha dia mora. Astrid kalte kalven Pelle og ga den melk på flaske. Da kalven ble frisk, og hadde grodd til, fulgte den etter Astrid til skolen. Sjøl om Pelle var fri og kunne gå hvor han ville, holdt han seg alltid i nærheten av gården, og Astrid. Da Pelle var litt over to år, ble han glattbarbert av noen naboer. Glattbarbert? sa jeg. Glattbarbert, sa Astrid. Det var om vinteren, og Pelle døde av frostskađene.

Snøen knirker under støvlene mine når jeg går over tunet. Telefonen ringer, jeg hører den allerede opp hus-trappa. Jeg går og tar den. Det er Lucia. Hvorfor tar du ikke telefonen? sier hun. Jeg tok den nå, sier jeg. Hun spør om bryggerhuset, leietakeren. Hvordan veit du at jeg har leid ut? sier jeg. Har snakka med Jo, sier Lucia. Snakker du med Jo? Ja, du tar jo aldri telefonen, hvorfor har du ikke fortalt meg om leietakeren? sier Lucia. Hva har du med hvem jeg leier ut til? sier jeg, for Lucia ble ikke engang med oss da vi flytta til gården, hun ville så absolutt bli værende i Oslo, og der fikk hun betalt hybel og skolegang. Er han fra bygda? spør Lucia. *Bygda?* sier jeg. Ja, fra Fetsund da, sier hun. Hva bryr det deg? sier jeg, og Lucia spør om det er kaldt hos meg. Kaldt, ja! sier jeg og kommer på at jeg har glemt å hente ved.

Utafor bryggerhuset er det spor. Det er mine spor, og de går rett bort til vinduet der jeg sto og så inn. Jeg tråkker rundt, lager flere, så ingen skal se at det er meg, og mine spor. Bare fullt av spor.

Nå står Jo i vinduet nede i verkstedet mitt. Hvis han ikke tror at jeg ser han, er han dum. Nå er han ikke der. Var han der i det hele tatt? Jeg har jo ikke engang sett han komme tilbake fra postruta si, enda mindre at han gikk inn i verkstedet.

Jeg rusler mot huset og opp steintrappa med vedkassa og veden jeg har henta, og brått er Jo der, han må ha strena ut for å ta meg igjen. Jeg famler i lomma etter lighteren og en sigarett og mister begge deler. Jeg bøyer meg for å ta det opp, ene kneet svikter under meg, og jeg må støtte meg til rekkverket. Jo spør hvordan det går. Greit, sier jeg. Blir du med inn?

Vi henger fra oss jakkene i gangen. Over knaggrekka henger det utstoppa hodet til Pelle, rådyrkalven. Hodet ble ikke glattbarbert, bare kroppen. Jan Jeknes spora opp en flink dyreutstopper, og ordna det sånn at hodet til Pelle ble hengt opp innafor ytterdøra, først på slektsgården, og så her. Omslagsjakka til Astrid henger mellom jakka mi og Jo sin. Jeg åpner kjøkkendøra, Jo sier det er gravøl for Trond på kroa, han vil ha meg med. Har slutta å gå dit, sier jeg. Er jo Trond, sier Jo. Javel, sier jeg, og labber på soverommet for å finne ei skjorte. Hvorfor får jeg aldri slips og finskjorter mer? Luer, sokker, ulltøy, og tøfler, jeg har flere par, men skjorter? Jeg ser på dem jeg har, to hvite og en mørkeblå, og flere rutete, flesteparten av dem har jeg kjøpt sjøl. Hvis det var noe spesielt vi skulle på, Astrid og jeg, pleide hun å henge fram det tøyet hun mente jeg skulle ha på meg. Jeg sa hun ikke trengte det, men så ble det en vane. Og nå? Jo sitter og venter. Jeg velger den blå. Fin, men ikke for fin. Jeg rusler tilbake på kjøkkenet i den

blå skjorta, Jo har en rutete. Greit? sier jeg. Jo nikker, greit. Da går vi da, sier jeg og tar peiling mot døra. Skal vi ikke bestille drosje først? sier Jo. Vi tar kjerra mi, sier jeg. For jeg vil kjøre. Det er lenge sia jeg har vært på kroa, liker jeg meg ikke, vil jeg ha muligheten til å dra med det samme.

Vi er ikke de første som kommer. Kona til Trond står ved baren. Jeg går bort til henne, Jo er rett bak meg. Jeg tar kona til Trond i hånda, hun ser bort. Jeg bestiller to halvlitere. Jeg spanderer, sier jeg til Jo, han ser på de to glassa: Lar du bilen stå? Bli drosje på deg, da? Er du mora mi, eller? sier jeg. Jo rykker til, jeg dunker han i skuldra. Mente det ikke sånn, sier jeg. Mange folk her, gitt, sier Jo når vi har satt oss, Trond hadde mange venner. Venner og venner, sier jeg. Pleide å vanke hjemme hos dem før, sier Jo. Hos Trond og kona? sier jeg. Jo nikker, sier det er lenge sia nå. Jeg slutta, sier Jo, for du veit når man er enslig og besøker par så kan fort noen få fantasier. Å, ja vel? sier jeg. Jeg ruller meg en røyk og går ut på terrassen sånn som man må etter røykeforbudet kom. Jo kommer ikke etter. Han gråt da kista med Astrid ble senka i jorda. Jeg trasker forbi en klynge med folk og stiller meg et stykke bortafor dem. Terrassen går helt ned til Gansfjorden. Fjorden er dekt med et tynt lag is, tjukkere helt innerst der noen står og pilker. Jeg ser kona til Trond rusle til bilen, jeg snur meg den veien, i retning parkeringsplassen så hun kan se at jeg ser henne, at jeg står der, men jeg får meg ikke til å løfte hånda til en hilsen. Hun har kjørt. Jeg stumper røyken og går inn.

I baren står Kjell Ladegård, sønnen til Gudmund Ladegård. Kjell Ladegård har stor skau, mange flere dekar enn

meg, han gjør et stort poeng ut av det, oppfører seg sånn at en skulle tro han eide hele bygda. Jeg nikker kort til han og kjøper en øl. Kjell har klagd på at jeg ikke tynner skauen min nok. Han tror kanskje ikke jeg har peiling fordi jeg er østerriker, tror kanskje ikke det er skau i Østerrike. Jeg liker skauen min, jeg vil ikke ha sånn skau som knapt er noe skau, bare hogstfelt etter hogstfelt. I skauen til han østerrikeren står trærne for tett, har jeg hørt det bli sagt. Og at lyset ikke slepper til i min skau. Det er ikke sant. For jeg tynner skauen. Men i første omgang tar jeg bare vindfallet, trærne som har falt i løpet av vinteren, er ikke så få trær det.

Jeg nikker på ny til Kjell Ladegård, han ser det ikke. Halvliteren min er fylt til randen, og jeg følger med på glasset når jeg tøfler gjennom lokalet, det er mange der, Jo sitter ved bordet og bretter en serviett. Han har bretta den mange ganger. Jeg låner den til å tørke av skummet som har rent ned langs glasset mitt. Jo har også en nytappa øl på bordet. Skål, sier han. Dro langt for dame, Kjell Ladegård, sier jeg og nikker i retning baren. Var vel ingen som ville ha han her, derfor måtte han dra så langt som til Russland, sier jeg. Jo trekker på skuldra, Jo sier Opelen hans fusker. Motoren vil ikke dra skikkelig når jeg gasser, sier han, radiatoren og vifta funker heller ikke. Termostaten, sier jeg, det, eller tennpluggene. Helt sikkert. Skulle hatt en helsjekk på den bilen, sier Jo, kan betale deg, sier han. Betale! sier jeg, jeg dunker halvlitersglasset i bordet. Jeg fikser kadetten din, ikke snakk om noe annet, sier jeg. For sjøl om jeg har slutta å drive verksted, kan jeg da sakene mine, er jeg da fortsatt bilmekaniker, og deg koster

det vel ikke noe! Hjelp meg heller i skauen en dag, sier jeg, og skotter bort på Kjell Ladegård som fortsatt står i baren. Han har lyst på skauen min, det er det som er greia, sitter som en gribb og venter. Men det er ikke lenger sånn at de med tilgrensende skau har førsterett på å kjøpe, og jeg er ikke dau ennå. Jeg løfter glasset. Skål! sier jeg. Skål! sier Jo. Det blir flere runder. Ved den fjerde eller femte ølen kommer to damer inn i lokalet, de ser seg om etter bord, det er ganske fullt og jeg løfter hånda og gjør tegn til at det er plass hos oss. Jo ser overraska ut. Jeg er overraska sjøl. Damene setter seg.

Jeg har sett dem før, veit hva dem heter, veit hvor dem bor. Begge jobber på kolonialen på Ersrud. Så jeg kan ikke spørre om noe av alt det der som er lett å spørre om. Så hva skal jeg si? Hei, jeg heter Zenz, jeg bor på Brattenga gård. Det veit dem vel temmelig bra allerede, tenker jeg. Jeg veit at dama rett ovafor meg mista mannen sin i en bilulykke, men det kan jeg da tross alt ikke begynne å prate om. Jeg studerer hendene hennes. Dama har mange ringer, nesten en på hver finger. Er du redd for innbrudd? Jeg nikker mot hendene hennes: Du kan jo legge dem i en bankboks også. Men du har valgt å ha dem på fingrene, sier jeg. Jo setter i gang å le. Han ler høyt, han knegger. Damene finner seg et nytt bord. Vi drikker ut. Gått ut på dato vi, veit du, sier jeg. Ja, kanskje det, sier Jo.

På parkeringsplassen er det nesten bare min bil som står, så er det liksom ikke tvil om at Zenz var på kroa. Har ikke drukket så mye, sier jeg til Jo, han avbryter meg, gjør en bevegelse med hånda, snakker allerede med drosjesentralen på mobilen. Ingen trafikk på veiene nå, sier jeg.

Kommer bil snart, melder Jo, han legger mobilen i lomma. Jeg kjører deg i morra så du får henta bilen din, sier han.

Brattenga gård? sier drosjesjåføren. Mm, sier jeg. Og deg veit jeg jo også hvor skal, drosjesjåføren sender et blick til Jo i midtspeilet. Når vi stanser utafør hos han, sier jeg at jeg kan gå av der, jeg også. Jeg gir sjåføren to lapper, han begynner å ordne med veksler. Det er greit, sier jeg.

Det var for mye, sier Jo. Vi står utafør porten hans, malinga har flassa av flere steder, og treverket er flisa opp. Har noe grønmaling, sier jeg og nikker mot porten, trenger et strøk, den der. Gjør kanskje det, sier Jo. Så sier vi godnatt.

Jeg venter på at lysa skal bli slukt borte hos han, det tar tid, Jo har Internett, han har sagt han sitter en del med det, iblant til langt på natt. Når det omsider er mørkt i stua hans, går jeg ut. Jeg skynder meg forbi huset hans, og ned gårdsveien. Ute på riksveien slakker jeg tempoet, og spaserer langs brøytekantene. Trærne står tettpakka langs veien, snarveien til kroa går gjennom skauen. Jeg skrår inn, jeg får en hard kvist over ansiktet. Jeg trækker i ei skiløype, går igjennom snøen og snubler. Jeg kommer meg på beina, jeg børster snø av buksa, av skjorta, jeg har fortsatt den blå finskjorta på meg og har ikke lukka igjen jakka, så skjorta er helt våt i fronten. Men jeg fryser ikke, enda jeg står stille. Det er mørkt innimellom trærne. Det rasler i noen kvister, en skygge fyker over bakken. Jeg ser meg rundt, det er ikke noe å se. Ei bikkje bjeffer på en gård langt borte. Det suser mellom trærne. Jeg griner. Jeg stikker hendene i lomma bare for å ta dem opp igjen. Jeg

folder hendene, fletter fingrene sånn Astrid og jeg gjorde, kan jeg kjenne min hud sånn som hun kjente den? Kan jeg ta på min hud og huske varmen fra hennes?

Det tar en drøy time før jeg er der. Kroa er stengt og tom for folk. På parkeringsplassen står to andre biler, pluss min Volkswagen Sharan.

Veiene er tomme, jeg kan kjøre fort, og gjør det. Det kommer en bil. Den møtende bilen slår ikke av fjernlysa. Jeg myser mot lysa, greier ikke å snu meg bort, greier ikke å se. Jeg bremsar ned og stanser. Det står ei barnevogn i skaukanten, i grøfta mellom veien og skauen. Barnevogna heller med fronten ned som om den har stuft fremover. Bak vogna står trærne tett, en lang rekke trær stimla sammen ved veien. Snøen lyser opp skaukanten, men det er mørkt mellom trestammene.